

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2019-6-13>

УДК 339.7

JEL F29, L16, O14

А. В. Волошанська

аспірантка Львівського національного університету

імені Івана Франка, м. Львів

e-mail: voloschanna@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6077-5137>

ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ ПРОЦЕСІВ ДЕІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ

Розглянуті особливості періоду індустріалізації, які притаманні світовій економіці в умовах сьогодення. Визначено та охарактеризовано чотири моделі індустріалізації, які можуть існувати на сучасному етапі розвитку економіки: постіндустріалізація (характеризується розвитком технологій 5-го укладу, яким в умовах деіндустріалізації притаманні вивід за межі країни низькотехнологічних галузей та запровадження високотехнологічних виробничих потужностей), неоіндустріалізація (характеризується розвитком технологій 6-го укладу (серед яких наномініатюризація, біотехнологізація, когнітивізація, розвиток 3D-друку), некроіндустріалізація (характеризується переважанням галузей промисловості з технологіями 3-го та 4-го укладів, які в умовах деіндустріалізації «переживають» скорочення виробничих потужностей внаслідок їх фізичного зносу і відсутності попиту на продукцію), традиційна індустріалізація (характеризується переважанням добувних галузей промисловості, важкого та низькотехнологічного машинобудування, розвитком технологій 3-го та 4-го укладів, які модернізуються для відповідності ринковим викликам сьогодення). Проаналізовано стратегію «Європа-2020», реалізація якої розпочалася у 2010 р. Європейською комісією, в частині розвитку промислової політики. Визначено, що новий економічний курс ЄС ґрунтується на забезпеченні розумного, стійкого економічного розвитку для досягнення високого рівня зайнятості, продуктивності та соціальної згуртованості на. Визначено ключові орієнтири розвитку світової економіки на засадах розумного зростання, стійкого та всебічного розвитку в контексті подолання деіндустріалізації та переходу до 6-го технологічного укладу.

Ключові слова: індустріалізація, світова економіка, постіндустріалізація, неоіндустріалізація, некроіндустріалізація, традиційна індустріалізація.

Voloshanska A. GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF THE WORLD ECONOMY IN THE CONDITIONS OF OVERCOMING THE DEINDUSTRIALIZATION PROCESSES

The article deals with the features of the industrialization period, which are inherent in the world economy in the present conditions. Four models of industrialization that can exist at the present stage of economic development are considered: post-industrialization characterized by the development of technologies of the 5th mode, which in the conditions of de-industrialization stipulate bringing of low-tech industries outside the country and introduction of high-tech industrial capacities), neo-industrialization (characterized by the development of technologies of the 6th mode (including nanominiaturization, bio-technologization, cognitization, 3D printing development), necro-industrialization (characterized by the predominance of industries with technologies of the 3rd and 4th ways, which under conditions of de-industrialization "undergo" the reduction of production capacities due to their physical deterioration and lack of demand for products), traditional industrialization (characterized by the predominance of extractive industries, heavy and low process engineering, development of 3rd and 4th modes technology that are upgraded to meet the challenges of today's market). The Europe 2020 strategy, launched in 2010 by the European Commission is analyzed in terms of industrial policy development. The paper identifies that the European Union's new economic course is based on maintenance of smart sustainable economic development to achieve high employment, productivity and social cohesion. The key guidelines for the development of the world economy are determined on the basis of reasonable growth, sustainable and comprehensive development in the context of overcoming de-industrialization and transition to the sixth technological way.

Keywords: industrialization, world economy, post-industrialization, neo-industrialization, necro-industrialization, traditional industrialization.

Постановка проблеми. Протягом багатьох років індустріалізація вважалася єдиним способом для країн, що розвиваються, наздогнати за основними соціально-економічними показниками розвинені країни. Проте у сучасній науковій думці існує набагато більше дискусій на тему, чи залишається індустріалізація найважливішим шляхом розвитку. Серед відповідних чинників, які слід розглянути в

цьому відношенні, є проблеми деіндустріалізації та індустріалізації в контексті сучасних міжнародних моделей виробництва, зростаюча популярність глобальних ланцюгів створення доданої вартості, важливі відмінності між країнами, що розвиваються, за рівнем їх промислового розвитку та конкурентоздатності їх виробничих секторів, а також

високий ступінь неоднорідності та зростання потенціалу серед різних видів виробничої діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням питання деіндустріалізації займалася низка українських і зарубіжних вчених, а саме: Ю. Кіндзерський, О. Васильєва, Т. Білоборова, О. Рогач, І. Пойта, В. Решетило, І. Островський та ін. Однак залишається досі не вирішеним питання орієнтирів розвитку світової економіки в умовах подолання процесів деіндустріалізації.

Метою статті є визначення стратегічних орієнтирів розвитку світової економіки в умовах подолання процесів деіндустріалізації.

Основні результати дослідження. Глобальні трансформаційні зміни сьогодення у світовій економіці є наслідком переходу передових країн до шостого неоіндустріального технологічного укладу з якісно новими соціальними та ресурсними критеріями та акцентом на високі екологічні стандарти економічного розвитку. Особливостями, що притаманні світовій економіці в умовах сьогодення, є:

1) стрімкий розвиток наукоємного сектору та ринку знань, прискорення комп'ютеризації суспільного життя та інформаційного простору (для прикладу, видатки на закупівлю комп'ютерної техніки значно перевищують видатки на купівлю житла, автомобілів, комерційне та промислове виробництво);

2) зростаюча капіталізація ринкової вартості компаній, які функціонують у сфері науково-технологічних розробок, через формування їх розгалужених мереж; особливістю таких компаній є незначна чисельність працівників та невеликі обсяги капітальних ресурсів;

3) людиноцентристська направленість державної політики, зокрема на підвищення рівня освіти громадян та стану їх здоров'я, а також забезпечення рівних умов життєдіяльності незалежно від місця проживання;

4) швидкі темпи оновлення капіталу у виробничому секторі.

Як звертають увагу науковці, вичерпання потенціалу зростання домінуючого технологічного устрою є причиною глобальної кризи й депресії, яка охоплює країни світу [1], тому період заміщення одного технологічного устрою іншим є періодом кризи, в умовах якої відбувається відтік і знецінення капіталу з уже застарілих технологічних ланцюгів і країн, які спеціалізуються на виробництві традиційних товарів. Таке «перетікання» капіталів з одних країн в інші результується масштабними економічними й геополітичними змінами.

На сучасному етапі новий технологічний устрій тільки виходить зі стадії свого зародження, переходячи у фазу зростання, що забезпечує дещо повільні темпи його поширення та характеризується неготовністю економічного середовища до сприйняття та впровадження нових технологій. Але

навіть в умовах кризового стану економіки витрати на вивчення, освоєння та впровадження новітніх технологій щорічно зростають з темпом 20-35%. Тому розгортання кризових явищ і глобальних змін у міжнародній економіці буде проходити під впливом двох процесів: зміни або занепаду структури попереднього технологічного устрою та формування нового устрою з притаманними його особливостями. Відтак відбудуться зміни не тільки в технологічній структурі економіки, а в її інституційній системі та складі лідерів і аутсайдерів серед країн, регіонів та компаній. Серед лідерів будуть ті, хто вийде на курс нового технологічного устрою на ранньому етапі. Слід зауважити, така зміна устроїв має ще одну перевагу – додаткові можливості для країн з невеликим технологічним відставанням заощадити на проведенні пошукових досліджень через імітацію передових досягнень у розвинених країн і концентрації інвестиції в перспективних напрямках.

Серед таких країн на теперішньому етапі розвитку – Китай, Індія та Бразилія, які намагаються зробити суттєвий крок у технологічному плані та утримати власний економічний суверенітет, «убезпечуючи» власні фінансові системи від експансії ззовні.

Сьогодні експерти ведуть розмови про бурхливе зростання сфери послуг – «сервісизацію» виробництва і збільшення частки послуг у кінцевому обсязі виробництва, адже ринок збуту для фірми визначається не тільки якістю продукту, а також якістю пов'язаного з ним сервісу. Під впливом науково-технічної революції на ринку з'явилися нові послуги, пов'язані з новими способами комунікацій, комп'ютеризацією виробництва та новими інформаційними технологіями. Фундаментом формування та розвитку ринку послуг є відповідний рівень зрілості економіки та високий рівень життя населення. Розвиток ринку послуг відбувається також під стимуляційним впливом науково-технічного прогресу та поділу праці [2]. Одночасно з такими змінами зазнають занепаду промислові підприємства, що супроводжується скороченням працівників, появою на ринку безробітних фахівців і перетіканням працюючих зі сфери виробництва у сферу послуг (сьогодні частка робочих місць у промисловості, які пов'язані зі сферою обслуговування, у ЄС становить близько 40%).

Попри зазначені тенденції відбувається акцентування уваги на доцільності формування і запровадження в руслі модернізаційних процесів у сфері світового господарства нової індустріальної політики, що знову ж таки аргументує визнання передової ролі промисловості у розв'язанні актуальних проблем сьогодення. У цьому контексті на сучасному етапі розвитку економіки виділяють чотири моделі індустріалізації, за якими може розвиватися національна економіка (рис. 1).

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

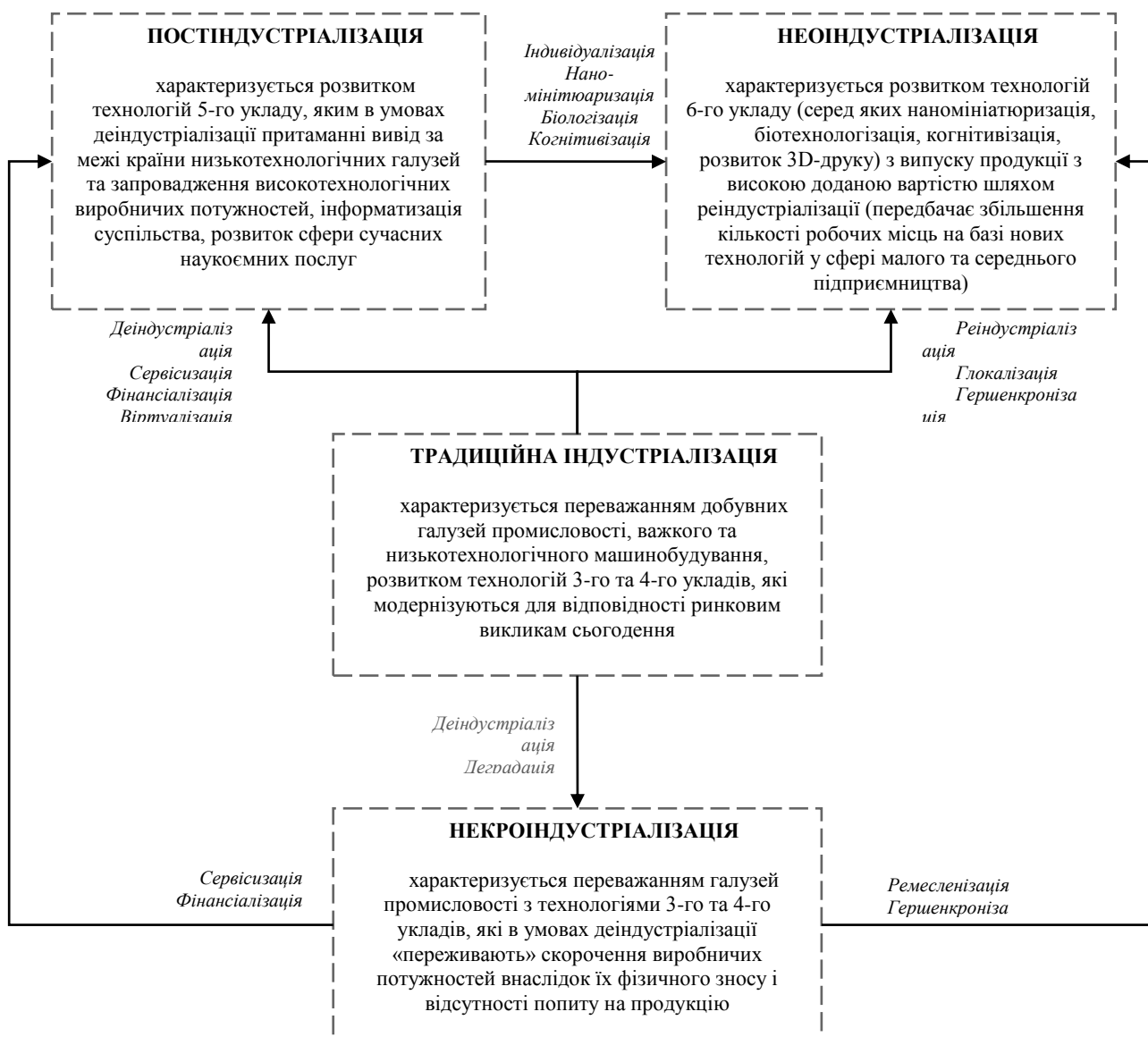

Рис. 1. Сучасні моделі індустріалізації та зв'язки між ними

Джерело: сформовано автором.

Проявом впливу зміни технологічного устрою на розвиток економіки є реакція розвинених країн.

У США внаслідок переходу на новий рівень технологічного устрою активізувався процес неоіндустріалізації на базі інновацій та сучасних технологій. Цей процес ознаменувався «поверненням» на територію країни частини виробництв (що засвідчило опитування Boston Consulting Group, згідно з результатами якого кількість великих компаній, які переводять виробництво назад у США зросло на 20%, а тих, які розглядають цей варіант дій – на 24%), що пов'язане зі зміною умов доступу компаній до кваліфікованої робочої сили. Так, порівняно з минулим десятиліттям сьогодні країни, що розвиваються, уже не акцентують на пропозиції ТНК дешевих трудових ресурсів, обравши напрям розвитку внутрішнього споживчого ринку, формування ринку праці з висококваліфікованими працівниками та гідною оплатою праці.

На прорив у сфері промислового виробництва вказує і «сланцева революція», яка полягає у

можливості збільшення видобутку нафти та газу завдяки освоєнню нових технологій і перетворенню країни з основного споживача цих ресурсів на їх ключового експортера в світі. Щодо інших галузей, їх розвиток забезпечується завдяки технологічній першості США у світі (на що вказує опитування Boston Consulting Group, згідно з результатами якого 72% компаній у США планують здійснити автоматизацію виробничих процесів або ввести у цей процес передові технології у найближче п'ятиріччя) та розвитку робототехніки, цифрового виробництва, технології 3D-друку тощо.

Такі тенденції у передовій країні світу проявилися ростом оброблювальної промисловості на 18% за останнє десятиліття та збільшенням чисельності зайнятих у цій сфері до 11,3 млн осіб, зокрема і через повернення з-за кордону виробництв. Таким чином, неоіндустріалізація проявила себе з позитивної сторони, на що вказують такі аргументи:

- по-перше, оброблювальна промисловість забезпечує поширення «спіл-овер-ефекту»

(тобто інновацій, нових технологій, управлінських форм та акценту на знання) на економіку країни загалом;

- по-друге, зниження частки галузей, заснованих на інноваціях і знаннях, негативно позначається на економіці; у США у разі втрати аерокосмічної галузю своїх позицій існує ризик деградації всієї інноваційної системи;
- по-третє, повернення виробничих потужностей є суттєвим позитивом для розвитку економіки, адже це сприяє одночасному «поверненню» інновацій та підвищенню рівня конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні. Для прикладу, з переміщенням виробництва у напівпровідниковій галузі зі США до країн Азії відбувся перехід туди й інноваційного процесу, що послабило позиції країни.

Для сприяння процесу неоіндустріалізації уряд США формує й реалізує численні федеральні програми, забезпечує поширення нових технологій та навчання робітників новим навичкам для відповідності вимогам ринку праці, а саме:

- ведеться робота в напрямі забезпечення співпраці провідних науково-дослідних, освітніх і підприємницьких установ для акумулювання інноваційних ідей та їх реалізації. Так, створено Національний інноваційний інститут адитивного виробництва (на базі якого співпрацюють 40 корпорацій, 11 некомерційних організацій, 9 дослідницьких університетів і 5 коледжів), Інноваційний інститут силової електроніки наступного покоління, в якому завдяки співпраці передових фірм і науково-освітніх установ продукують інновації у відповідній сфері; загалом заплановано створення 45 інноваційних інститутів для формування ефективної мережі продукування інновацій у всіх сферах економіки країни;
- впроваджено програму наставництва для стимулювання молодих працівників навчатися та набувати досвіду безпосередньо на своєму робочому місці під керівництвом професіоналів; на цю програму виділено 100 млн грн, а на рівні регіональної влади зменшено оподатковуваний прибуток фірм для стимулювання їх до участі у проекті;
- ведеться стимулювання освітніх та науково-дослідних установ до розвитку в конкретних напрямках шляхом створення ефективних освітніх програм у сфері інноваційних виробничих технологій; ця законодавча ініціатива передбачає визначення 25 так званих «виробничих університетів», які фінансуватимуться для реалізації спільних проектів з компаніями оброблювальної промисловості.

Сьогодні саме розвиток промислової політики є однією із семи основних ініціатив у контексті стратегії «Європа-2020», реалізація якої розпочалася у 2010 р. Європейською комісією. Новий економічний

курс ЄС ґрунтується на забезпеченні розумного, стійкого економічного розвитку для досягнення високого рівня зайнятості, продуктивності та соціальної згуртованості на основі таких пріоритетів:

- розумного зростання, яке передбачає економічний розвиток, заснований на інноваціях та знаннях;
- стійкого розвитку, який передбачає формування «зеленої» конкурентоспроможної економіки на основі раціонального використання ресурсів;
- всебічного розвитку, заснованого на високому рівні зайнятості та збереженні соціальної та територіальної цілісності.

Щодо розвитку промисловості в документі зазначається: «Політична увага до промисловості ґрунтується на усвідомленні того, що сильна виробнича база має важливе значення для багатой і економічно успішної Європи» [3].

У контексті досягнення цього завдання Європейська комісія втілює реіндустріалізацію, плануючи до 2020 р. збільшити частку виробничої промисловості у ВВП до 20% порівняно з нинішніми 15%. [4]. Ці завдання визначені для їх реалізації в контексті подолання проблем, які виникли в умовах світової економічної кризи. Так, у 2009 р. ВВП у країнах-членах ЄС знизився на 4,0%, рівень промислового виробництва сягнув показника 1990 р., 10% активного населення стали безробітними. Криза сприяла виявленню структурних слабкостей економіки країн-членів ЄС. Так, порівняно з іншими економічними партнерами у ЄС спостерігалися нижчі темпи економічного зростання, причиною чого була нижча продуктивність у країнах Співдружності та менші обсяги інвестицій в інноваційні розробки та НДДКР, неповне використання інформаційних і новітніх технологій у виробничому процесі, нединамічне підприємницьке середовище.

Для подолання наслідків економічної кризи у стратегічному документі «Європа-2020» визначено пріоритетні напрями діяльності на наднаціональному рівні ЄС, національному, регіональному та місцевих рівнях.

1. «Інноваційний Союз» – передбачає спрямування інновацій та досліджень на подолання основних проблем суспільства у сфері ефективного використання енергії та ресурсів, кліматичних змін і вирішення демографічних проблем. У цьому напрямі передбачається створення Європейського простору для досліджень та інновацій, удосконалення інституційного забезпечення розвитку інновацій, сприяння взаємодії освітнього, підприємницького, науково-дослідного секторів, реформування національних і регіональних систем досліджень, розробок та інновацій.

2. «Просування молоді» – обґрунтовує необхідність збільшення привабливості європейської системи освіти на міжнародному рівні шляхом її модернізації та поєднання з просуванням підприємництва та зайнятості молоді.

3. «План розвитку цифрових технологій в Європі» – передбачає формування та ґрунтування

стійкої економіки на засадах спільного цифрового ринку ЄС та розвитку системи «Інтернет».

4. «Доцільне використання ресурсів в Європі» – сформовано в контексті ідеї ефективного та доцільного використання ресурсів щодо екологічності та енергозбереження для реалізації у таких напрямках: спрямування інвестиційної та фінансової політики ЄС на розвиток сфери поновлюваної енергії та формування єдиного енергетичного ринку, підтримки розвитку транспортного сектору для зменшення використання вуглецю, формування програми доцільності використання ресурсів, розвитку інноваційної транспортної та енергетичної інфраструктури.

5. «План розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць» – передбачає створення якісних умов функціонування ринку праці для збільшення зайнятості та адаптації робочої сили до постійно змінюваних умов шляхом переформатування ринку праці й зміни інституційних умов його розвитку, підтримки внутрішньоєвропейської мобільності робочої сили, посилення кооперації в системі взаємодії інститутів трудового ринку.

6. «Європейська політика проти бідності» – обґрунтовує необхідність створення й забезпечення гарантій соціальної та територіальної співпраці проти бідності.

Для досягнення поставлених цілей Європейська комісія разом із зацікавленими сторонами (підприємствами, профспілками, науковими установами та організаціями захисту прав споживачів) розробляє принципи нової індустріальної політики, спрямованої на подолання проблемних тенденцій деіндустріалізації та пристосування до трансформаційних змін у світовій економіці. Для цього на наднаціональному рівні реалізуються такі завдання:

1) розроблення індустріальної політики в напрямі формування сприятливих умов для розвитку конкурентоздатної багатовекторної промислової основи;

2) здійснення горизонтальних заходів підтримки індустріальної політики на засадах розумного регулювання, конкуренції та стандартизації;

3) формування сприятливого середовища для підприємницької діяльності, зокрема малих і середніх підприємств;

4) сприяння інтернаціоналізації середнього та малого підприємництва;

5) використання енергоефективних технологічних і виробничих методів.

Натомість на національному рівні робота здійснюється в напрямі покращення середовища підприємницької діяльності, послаблення адміністративного тиску та покращення якості законодавства.

Сьогодні процес неіндустріалізації в країнах-членах ЄС проявляється, як і у США, поверненням великих виробництв, зокрема компаніями Philips, Siemens, Alcatel-Lucent, Ericsson, Nokia. Окрім того, ЄС характеризується суттєвими перевагами у низькотехнологічному секторі – у виробництві напоїв,

у секторі з середньою та високою технологічною ефективністю – у хімічній промисловості, виробництві автотранспортних засобів та іншого устаткування, у сфері фармацевтики. У сфері оброблювальної промисловості країни-члени ЄС характеризуються конкурентними перевагами у виробництві коксу, очищенні нафтопродуктів, виробництві гумових і пластмасових виробів, недорогочінних металів тощо. Таким чином, можна зауважити, що основою індустріального розвитку країн-членів ЄС є середньо- і низькотехнологічні галузі, що негативно впливає на конкурентоспроможність ЄС на міжнародних ринках і виправдовує потребу розвитку інноваційного сектору, на який спрямовано стратегію «Європа-2020».

Вплив неіндустріалізації спостерігається не лише в зазначених країнах, а і в умовах розвитку міжнародної економіки, проявляючись в таких аспектах:

- швидкий розвиток інновацій у різних сферах, що призводить до зростання ефективності міжнародної економіки;
- тенденції індивідуалізації та адаптації продукції до різних умов, що сприяє росту та полярності виробництва спеціалізованих продуктів і послуг; об'єднання ланцюгів постачання продукції й інформаційних потоків у глобальні мережі;
- посилення ролі та місця кластерів у світовій економіці;
- зростання екологічного чинника в процесі виробництва товарів і послуг;
- зростання ролі та популярності індивідуальних виробників.

Тому, аналізуючи неіндустріалізацію, можна виділити такі риси цього процесу:

1) диверсифікація структури економіки в напрямі зростання оброблювальної промисловості як складника;

2) зміна ринку праці відповідно до вимог неіндустріалізації з позиції забезпечення процесу потрібними трудовими ресурсами певної кваліфікації;

3) трансформація фінансової системи відповідно до потреб економічної системи;

4) формування й укріплення зв'язків в системі «наука-освіта-виробництво»;

5) системний імпорт інноваційних технологій шляхом залучення інвестиційних ресурсів у промисловий сектор на умовах трансферу науково-технологічних розробок.

Сьогодні тенденції подолання деіндустріалізації характерні для більшості країн, але при цьому вимагають різних підходів до запуску та підтримки процесу. Для країн, які характеризуються помітним відставанням від лідерів економічного розвитку, сьогодні доцільно говорити не про неіндустріалізацію, а про реіндустріалізацію як напрям розвитку економіки, що передбачає «відновлення промислової бази майбутнього розвитку національної економіки, враховуючи тренди розвитку світової економіки» [5], і спрямовується на:

- створення та розвиток галузей нового технологічного устрою (наноіндустрії, біоекономіки);
- технологічну модернізацію ключових у країні галузей оброблювальної промисловості;
- розвиток секторів мінерально-сировинного спрямування завдяки їх технологічній модернізації.

Висновки. За результатами проведеного дослідження до ключових орієнтирів розвитку світової економіки на засадах розумного зростання, стійкого та всебічного розвитку в контексті подолання деіндустріалізації та переходу до шостого технологічного укладу можна віднести такі [6; 7; 8]:

- забезпечення співпраці провідних науково-дослідних, освітніх та підприємницьких установ для акумулювання інноваційних ідей та їх реалізації;
- трансформація ринку праці в напрямі підвищення досвіду та кваліфікації працівників відповідно до вимог сучасної економіки;
- стимулювання освітніх та науково-дослідних установ до розвитку в конкретних напрямках у сфері інноваційних виробничих технологій;
- індивідуалізація та адаптація виробництва та продукції до різних умов, що сприяє росту та полярності виробництва спеціалізованих продуктів і послуг; об'єднання ланцюгів постачання продукції й інформаційних потоків у глобальні мережі.

Список використаних джерел

1. Ляшенко В. І., Котов Є. В. *Україна XXI: неоіндустріальна держава або «крах проекту»? монографія / Ін-т економіки пром-сті НАН України; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. Київ, 2015. 196 с.*
2. Пойта І. О. Оцінка сучасного стану ринку послуг. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2013. Вип. 1(63). С. 306-309.
3. Europe 2020. A strategy for smart sustainable and inclusive growth. *European Commission: Website.* 2010. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
4. Курзанцева Е. Е. *Интеграция Украины и Европейского Союза в рамках соглашения об ассоциации: влияние на украинскую экономику: дис. ... канд. экон. наук / Санкт-Петербургский государственный университет.* 2016.
5. Решетило В. П., Островський І. А. Неоіндустріалізація та її вплив на розвиток вітчизняної та міжнародної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2018. Вип. 18(3). С. 21-25.
6. Spiethoff A. Vorbemerkungen zu einer Theorie der Uberproduktion. *Jahrbuch fur Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft.* 1902.
7. Ortiz-Ospina E., Lippolis N. Structural transformation: how did today's rich countries become «deindustrialization»? *Our World in Data: Website.* 2017.

URL: <https://ourworldindata.org/structural-transformation-and-deindustrialization-evidence-from-todays-rich-countries>

8. Бодров В. Г. Трансформаційні процеси в перехідній економіці. *Політична економія / ред.: В. О. Рибалкін, В. Г. Бодров. К.: Академвидав, 2004. 671 с.*

References

1. Lyashenko, V. I., & Kotov, Ye. V. (2015). *Ukrayina XXI: neoindustrial'na derzhava abo «krakh proektu»? [Ukraine XXI: Neo-industrial state or «project collapse»?]. Kyiv. [in Ukrainian].*
2. Poyta, I. O. (2013). Otsinka suchasnoho stanu rynku posluh [Assessment of the current state of the services market]. In *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky [Bulletin of Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences]: Vol. 1(63) (pp. 306-309). [in Ukrainian].*
3. Europe 2020. A strategy for smart sustainable and inclusive growth (2010). *European Commission: Website.* Retrieved from http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
4. Kurzantseva, E. E. (2016). Integratsiya Ukrainy i Yevropeyskogo Soyuzu v ramkakh soglasheniya ob assotsiatsii: vlianiye na ukrainskuyu ekonomiku [Integration of Ukraine and the European Union under the Association Agreement: impact on the Ukrainian economy]. Ph.D. in Econ. Dissertation. St. Petersburg State University. [in Russian].
5. Reshetylo, V. P., & Ostrovskyy, I. A. (2018). Neoindustrializatsiia ta yiyi vplyv na rozvytok vitchyznianoyi ta mizhnarodnoi ekonomiky [Neo-industrialization and its influence on the development of domestic and international economy]. In *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika [Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics]: Vol. 18(3) (pp. 21-25). [in Ukrainian].*
6. Spiethoff, A. (1902). Vorbemerkungen zu einer Theorie der Uberproduktion. In *Jahrbuch fur Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft.* [in German].
7. Ortiz-Ospina, E., & Lippolis, N. (2017). Structural transformation: how did today's rich countries become «deindustrialization»? *Our World in Data: Website.* Retrieved from <https://ourworldindata.org/structural-transformation-and-deindustrialization-evidence-from-todays-rich-countries>
8. Bodrov, V. H. (2004). Transformatsiyni protsesy v perekhidny ekonomitsi [Transformational processes in transition economy]. In *Politychna ekonomiya [Political economy]. Kyiv: Akademvydav. [in Ukrainian].*

Надійшло 07.12.2019 р.